

The article proves the need for systematic lexicographical representation of syntactic terminology, which function in the works of Ivan Ogienko; highlighted original self-concept of scientist-patriot to analyze grammatical phenomena; attempt their scientific typology in the context of the historical development and the conversational background; conclusions about the role of Ivan Ogienko in the implementation of periodization of Ukrainian syntactic terminology in close connection with the development of grammatical thought in Ukraine, about the viability and prospects of the national language elaborated based on scientific principles Ukrainian syntax, which determined the priority trends of its development.

Key words: history of Ukrainian linguistics, historical terminology, term, variation, lexicography, dictionary entry, grammar, syntax, typology, syntactic category, syntactic unit.

Отримано: 17.02.2017 р.

УДК 001(477)(092):811'373

Н. Б. Ладиняк

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ТЕОНІМИ В ХУДОЖНЬОМУ МОВЛЕННІ ІВАНА ОГІЄНКА

У статті на матеріалі художніх творів Івана Огієнка проаналізовано символічне наповнення християнських теонімів, які є основою творення образів його поетичних і драматичних творів. Встановлено, що найчастотнішим є уживання синонімічних рядів на позначення номенів Бог та Богородиця. На прикладах з художніх текстів проілюстровано функціонування теонімів з різним символічним значенням, що свідчить про обізнаність автора, його майстерність, й водночас духовність, патріотизм та глибоку віру в Боже заступництво за український народ.

Ключові слова: лексема, номен, сакральна лексика, синонімічний ряд, символічне значення, християнський теонім.

Актуальність дослідження зумовлена інтересом сучасного мовознавства до проблем художнього стилю, малою кількістю монографічних досліджень, присвячених сакральним лексичним одиницям як засобу збагачення поетичного мовлення, а також потребою вивчення художнього мовлення Івана Огієнка, у житті і творчості якого духовність та релігійність – якості, зумовлені особливостями мислення й світосприймання, що відбито у мові його творів. Як влучно спостерегла дослідниця О.М. Мозолук, «кожне Огієнкове слово має власне забарвлення, звучання, дихання, чи навіть власний запах – чи то польових квітів, моря, озера, чи то воскової свічки, чи запах мира з лампадки, бо вони (слова) живі. А всі разом, безперечно, мають таку живильну духовну силу, якої вистачить і на покоління наступні» [7, с.191].

Лінгвістичного аналізу потребує величезна художня спадщина Івана Огієнка. Його науковий доробок, художня мовотворчість стали об'єктом досліджень, розвідок і статей (Дзюбак Н.М., Маркітантова Ю.О., Марчук Л.М., Поплавської Л.В., Поворзнок С.І. та ін.), однак до сьогодні немає ґрунтового аналізу функціонування сакральної лексики в його художньому мовленні, зокрема й теонімів (власних імен богів).

Мета нашого дослідження – з'ясувати семантико-стилістичні особливості теонімів у художньому мовленні Івана Огієнка.

Джерелом фактичного матеріалу обрано поетичні твори, поеми, історичні драми митця, вміщені у виданнях: Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Наш

бій за державність : частина 1 / Митрополит Іларіон. — Вінніпег : [б.в.], 1996. — 224 с.; Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Наш бій за державність : частина 2 / Митрополит Іларіон. — Вінніпег : [б.в.], 1966. — 144 с.

Іван Огієнко у свої поетичних творах закономірно вживає ім'я Бога як центрального поняття православ'я. Відтворюючи важливі події в житті українського народу, час боротьби за власне існування й становлення як нації, він постійно звертається до Бога, підкреслює Його присутність і заступництво. Адже для українців традиційним є вірування в єдиного Бога-Христа та Пречисту Діву Марію. Саме християнські теоніми становлять, за нашим спостереженням, найчастотнішу та найбільш стилістично виразну групу в поетичному доробку митця. З-поміж них найперше характеризуємо теоніми Бог, Христос, Святий Дух, Богородиця.

Теонім **Бог**. Найменування Бога у творах Івана Огієнка репрезентовано номенами **Бог, Всевишній, Господь, Отець-Бог, Творець, Єгова**. Такі варіанти теонімів відбивають уявлення про місце та роль Господа в релігійній картині світу вірян. Основною лексичною одиницею на позначення групи теонімів є слово **Бог**. Підтвердження цього знаходимо у назвах поезій «Умом я Бога не відчую», «В опіці Господній», а також у поетичних текстах: *В дитинстві ясно світять зорі, / В дитинстві мрії осяяні, / Й сам Бог в небесному просторі / Освітлює дитячі дні!* (Огієнко І. «На Голготі», с. 292); *Підносять повні чаші вгору / І н'ють за щастя України: / Щоб Бог скінчив побіду скору / Й беріг на род свій від руйни!* (Огієнко І. «Недоспівана пісня», с. 340).

У науковій картині світу поняття Бог визначають як «сакральну персоналізацію Абсолюту в релігіях теїстичного типу, що характеризується тотожністю сутності та існування» [Цит. за: 2, с.13]. У творах І. Огієнка Бог — це передусім «*Творець всього суцього, володар тайств земних і космічних, єдиносущий Господь, спаситель світу, що прийде до людей й охоронить їх від зла*» (Огієнко І. «Недоспівана пісня», с.340).

У поемі «На Голготі» засвідчено 38 слововживань назви **Бог** і 67 випадків уживання словосполучення з лексемою «Божий». Наприклад: *Ой то не пташка на калині / Пташатам їсти пильно носить — / Сільська то матінка дитини! / У Бога долю часну просить!* (Огієнко І. «На Голготі», с.296); *Село ж у серці позостане / Навік, як вонна квітка Божя. / Воно нам зоряно кохане, / Як та травнева біла рожка!* (Огієнко І. «На Голготі», с.299); *Ой ходить сонечко в просторі / Та й оглядає справи Божі — / І бачить край наш в лютім горі, / І злісні утиски ворожі* (Огієнко І. «На Голготі», с.312); *Росли на силах діти Божі, / І вільно дихали всі груди, / І снились сні, ясні й погожі, / І мрійно ждали щастя люди* (Огієнко І. «На Голготі», с.317). Аналізована поема й інші поетичні та драматичні твори Івана Огієнка засвідчують його особливе спілкування з Богом як людини глибоко віруючої, «вірного слуги Бога, церкви, України, її народу через посередництво місійного слова» [7, с.189]. Цікавими є поетичні рядки, які підтверджують, що віра і любов до України та свого народу для Івана Огієнка — співмірні, взаємообумовлені поняття:

*Люби свій край, як любиш Бога,
А свій Народ, як Матір Божу,
Тоді розп'яття — в Рай дорога,
І терні стануться за розу*
(Огієнко І. «На Голготі», с.107).

У художньому мовленні митця ми спостерегли кілька синонімічних рядів на позначення номена Бог у складі теонімної лексики, традиційної для богослов-

ської терміносистеми. Водночас, ґрунтуючись на спеціальних значеннях, лексеми стають основою для творення образів. Зокрема теонім на позначення «Творця всього сущого» визначається не лише лексемою «Бог», а й співвідноситься із синонімами: **Всевишній, Господь, Отець-Бог, Творець, Єгова**: *Я глибоко вірю, що рано чи пізно/ Народ мій отримає волю./ Молюся **Всевишньому** серцем і слізно./ Послати скоріш щасну долю* (Огієнко І. «Недоспівана пісня», с.417); *Стою я зболілий у храмі/ І **Господу** шлю Піснопілля./ І бачу: в густім фіміямі/ Палають **Господні проміння*** (Огієнко І. «Молитва», с.38); *Й Пророки тужно душу рвали./ Крик серця несся до **Єгови**:/ «Хіба не вонні наші хвали, / Що Ти забув солодкі Мови?»* (Огієнко І. «На Голготі», с.334); *І люди стали, як ті діти, / Правдиві **Божії сини**, – / Горять в очах їх райські квіти, / Чуті подихи Весни...* (Огієнко І. «Поруїнований рай», с.109). Кожна з цих лексем зумовлює образ Бога відповідно до свого значення, наприклад: **Господь** – як Абсолют, **Творець** – Бог як творець світу, **Єгова** – біблійна номінація Божої сутності, **Отець-Бог** – першість у Святій Трійці, **Всевишній** – присутній усюди, всезнаючий, всесильний, справедливий [4, с.73-77]. Спостерігаємо поєднання лексем Бог – Христос, що підкреслює Триєдність: Бог-Отець – Син – Святий Дух: *По всьому світі люди – браття, / А **Бог Христос** – **Отець** усіх: // За нас Він витернів Розп'яття, / Він змив зо всіх прадавній гріх...* (Огієнко І. «Наша Церква – Первозванна», с.199).

Іван Огієнко зрідка уживає номени язичницьких богів давніх українців (**Перун, Сварог, Купало, Дажьбог, Лада, Стрибог**), однак не протиставляє їх християнським, а відтворює, стилізує епоху, у якій відбуваються події: *Перун не раз гукав гніливо./ Й лякав їх громом у дорозі./ І лив на них **Купало** зливу./ Й Дніпро казився на Порозі* (Огієнко І. «Наша Церква – Первозданна», с.198); *Чужинці, знати, іздалека./ **Сварог** попражив їхні лица, – / Відомі їм степова спека./ Відомий **Стрибог**, як годиться.* (Огієнко І. «Наша Церква – Первозданна», с.197); *І сипав **Дажьбог**, як у зливі/ Дощем живим палке проміння./ І душі всіх були щасливі./ Й сміялась **Ладонька** весіння!* (Огієнко І. «Наша Церква – Первозданна», с.198).

Теонім Бог у деяких творах Івана Огієнка є компонентом фразеологізмів, що відбивають традиційні для українців моральні принципи – «жити по-божому» («жити по Бозі», «з Богом») – ‘чесно, справедливо, без кривди’ [1, с.990]: *По Горах Київських ходили/ Апостола Андрея нозі./ Уста весь Край благословили/ В Христовій Вірі жити по **Бозі!*** (Огієнко І. «Наша Церква – Первозданна», с.202); *Усі працюють в серці з **Богом**, / У всіх в душі Молитва Божя, – / Й стає Вкраїна всім **Чертозем**, / Соборна, вільна та погожа!* (Огієнко І. «На Голготі», с.83); *Пішла у бій на Церкву Божу./ Я став цариці на дорозі, – / Робити іншого не можу:/ **Слуга смиренний я ж у Бозі*** (Огієнко І. «За Божу правду», с.11). Подибуємо й інші приклади фразеологізмів (подекуди їх авторських варіантів чи трансформацій) з теонімом Бог, утворенню яких сприяла глибоко закоріненна національна свідомість: «життя прожив із Богом»; «з Богом все упарі»; «кличе мене Бог до себе»; «росте на славу Богу й людям»; «усі працюють в серці з Богом»; «нехай вкоротить Бог нам руки» (за зраду Батьківщини); «коли в душі мій чуєм Бога»; «та ми ще в Бога не заклиті»; «слава Богу!»; «хай Бог пошле...славу!».

Теонім **Ісус**. У біблійній традиції це боголюдина, яка вміщує в собі всю природу Божу, друга Особа Пресвятої Трійці, син Господа Вседержителя. Це символ єдиного Господа, Спасителя, Вічного життя; Воскресіння; Радості світу; звільнення від земних пуд, гріховності; перемоги Духа над матерією; спасіння людства від загибелі [6]. У поетичному мовленні Івана Огієнка теонім **Ісус** представлений лексемами **Божий Син, Син, Христос, Ісус Христос**: *І полинув **Ісус** й **Мати Божя**,/ Коли вранці запівали всі Дзвони,/ І **Христові** Пречиста **Госпоже**/ Вилувала в сльо-*

зах людські стони:/ «Подивися, **Мій Сину**, он доли/ На родючих ланах – лиш руїни:/ То все змори голодні та голі,/ Недобиті сини України» (Огієнко І. «За волю!», с.28); *А слава – то вінець із терня,/ Якого взнав це **Божий Син**:/ Вона колоча, як та стерня,/ Вона гірка, як той полин!* (Огієнко І. «На Голготі», с.286).

Теонім **Дух**. Третя особа святої Трійці названа євангельським іменем Святий Дух. Лексема **дух**, з-поміж інших значень, може також мати таке: ‘добра або зла безплотна, надприродна істота, що бере участь у житті природи і людини’ [1, с.332]. У художньому мовленні Івана Огієнка, за нашим спостереженням, ця лексема уживається насамперед як християнський теонім Святий Дух, що означає одну з трьох іпостасей Святої Трійці поряд із Богом-Отцем, Богом-Сином і набуває позитивної конотованості: *Я бій здіймав лише за Боже,/ За Волю Церкви бій точив,/ Й Господь нам **Духом** допоможе/ Чуже прощати з Божих Нив. / Хай дише **Дух Святий**, де хоче,/ І хай зростає в нім народ./ А Слово Чисте та Пророче/ Нас оборонить від негод!* (Огієнко І. «За правду Божу», с.23); *І поки світить сонце ясне,/ І поки в світі **Божий Дух**, – / В мені Ідея не погасне,/ І не засне до цілі рух!* (Огієнко І. «На Голготі», с.337); *Канон несеться Великодній, / І мов в Раю в Святому Храмі: / І розвітає **Дух Господній** / В серцях у воннім фіміамах!...* (Огієнко І. «Поруйнований рай», с.109). У творах митця образ Духа також позначає, поряд із Богом та Богородицею, захисника і заступника українського народу.

Відбиваючи інші значення, лексема **дух** у художньому доробку Івана Огієнка стає засобом алегорії, а в деяких творах, зокрема у філософській містерії «Народження людини», – іменем дійових осіб:

Дух Добра:

*Якби на добре стільки праці
Давали всі, як на лихе,
То світ не жив би в вічній мряці
І щастя не було б глухе...*

Дух Зла:

*В людині глибоко в натурі
Бувають плідно «грішні зерна»:
Зростають пристрасті з них бурі,
З них розцвіта велика скверна.*

Дух Старості:

*Й минуле всядеться на груди
І буде голками колоти,
І жала вистромлять повсюди
Твої підмочені чесноти
(Огієнко І. «Народження людини», с.54).*

Теонім **Богородиця**. У смисловій структурі образу «**Богородиця**» актуалізуються сакральні ознаки, що виступають Божественними атрибутами Богоматері, – пречиста, непорочна [2, с.17].

У поетичному мовленні Івана Огієнка ці значення виражають відповідні лексеми: Діва, Приснодіва, Пречиста Невіста, Пречиста Матір: *І вдарили польськї гармати,/ І падає в крові сторожа./ Але з козаками їх **Мати**/, **Пречистая Діва Госпожа!*** (Огієнко І. «Недоспівана пісня», с.381); *І знову засяла Софія,/ І дзвони на всю Україну:/ Із нами **Пречиста Марія**/ Рятуює народ від загину* (Огієнко І. «За волю!», с.15).

Образ Діви Марії виражає національні мотиви, втілені в образі України, вони демонструють уявлення про Богородицю як Матір-заступницю, Матір-

жалібницю: *Ти наша зацито, ти наша надіє* – / Несила нам більше страждати./ Спаси Україну **Пречиста Маріє**, / Спаси свій народ, **наша Мати!** (Огієнко І. «Недоспівана пісня», с.301); *В чужих руках Свята Софія, / Стоїть німа, як та вдовиця, / І плаче Матінка Марія, / Без неї ж Київ – не столиця.* (Огієнко І. «Воскресіння України»). Матір'ю Іван Огієнко також називає Україну (піше цю лексему саме з великої букви): *А Україну... я не в силі / Забути Матінку свою, / І спогади про неї милі, – / Їх не зречуся і в бою...* (Огієнко І. «Останній лицар», с.44); *Скінчиться бій наш за Державу, / Ї вона засяє непоборна, – / Уся вбереться в вічну Славу, / Як Мати вольна та соборна!*... (Огієнко І. «Поруйнований рай», с.136).

Спостерігаємо у поетичних творах Івана Огієнка уживання лексем **Холмська Мати** та **Братська Мати**: *Поляки падають в розпуку / І вже лапшються втікати. / В Богдана серце йде на муку: / Хіба pomoже Братська Мати* (Огієнко І. «Недоспівана пісня», с.324); *Король літає по таборі, / Благає Діву, Холмську Мати: / Рятуй нас, Руська Мати, в горі, / Не дай від хлопа пропадати!* (Огієнко І. «Недоспівана пісня», с.350). З контексту поеми розуміємо, що йдеться про святі ікони Богородиці, кожна з яких має свою охоронну силу. Вдавшись до історичної довідки, наприклад, з'ясуємо, що Холмська Чудотворна ікона Божої Матері була дуже давньою й особливо пошанованою серед православних українців.

Ікону Божої Матері, яку пізніше назвуть Холмською, князь Данило Галицький привіз орієнтовно в 1223-1237 роках з Києва у засноване ним місто Холм. За переказами, вона неодноразово рятувала городян від навал татар, свавільно була вивезена за наказом польського короля Яна Казимира до Любліна, а згодом її повернули.

Однак у час Першої світової війни, 1915 року, під час німецько-австрійського наступу, ікону вивезли до Москви, а 1918 року – до Києва у Флорівський монастир. З 1923 по 1941 роки образ Богородиці переховували в київських приватних квартирах українських православних. 1942 року на кошти архієпископа Іларіона (Огієнка) професор мистецтв Микола Прахов здійснив реставрацію ікони. Вже 27 вересня 1943 року, з великими почестями, образ Богородиці повернувся до кафедрального собору Холма, який 1940 року повернуто православним українцям.

Після урочистого повернення ікони до Холма її встановили в домашній церкві владика Іларіона (у соборі тривав ремонт), перед іконою відправлялися Служби Божі. Згодом, емігруючи з Холма, Іван Огієнко узяв ікону з собою, але втратив її під час радянського бомбардування поїзда Червоного хреста під Любліном і був переконаний, що ікона, на жаль, згоріла. Однак, ікону вдалося врятувати кузині письменника Михайла Булгакова, яка віддала її місцевому православному священику. Ікону переховували в родині митрофорного протоієрея Гавриїла Коробчука, згодом – в оселях українців Івано-Франківщини та Волині. Лише 1996 року власниця ікони, пані Надія Горлицька, передала Холмську ікону Музею волинської ікони в Луцьку. Вона до сьогодні (згідно із заповітом) не вивозиться з міста, але у час великих свят виставляється для поклоніння [3].

Окрім того, зверненням до образу Холмської Божої Матері, Іван Огієнко вказує на ще одну подію (за місцевим переказом), пов'язану з іконою, – покарання польського короля поразкою від козаків у битві під Жванцем за те, що силоміць забрав ікону у православних українців [3]: *Король літає по таборі, / Благає Діву, Холмську Мати: / Рятуй нас, Руська Мати, в горі, / Не дай від хлопа пропадати!*

Уживаючи на позначення Богородиці теонім **Лаври Вседіва**, письменник підкреслює постійну допомогу, присутність і заступництво Матері Божої за український народ: *Ой титалася Лаври Вседіва, / Де Святі по Печерах живуть, – / Все*

ляхота і справа і зліва, / Серед смутку була Скорбна Путь (Огієнко І. «Скитальник», с.189). Окрім того, натрапляємо у поезіях на інші найменування Богородиці зі значенням 'заступниця, захисниця українського народу': **Заступниця, Опікунка**: *Універсали били громом, / З них сипались перлини Волі, / І Опікунка нашим домом / Благала в Господа нам Долі!* (Огієнко І. «На Голготі», с. 80); *Рятуй Україну, Пречистая Мати, / Рятуй наш народ від неволі! / Міцная Заступниця наша Одна Ти, / Спаси ж нас усіх у недолі!* (Огієнко І. «Поруйнований рай», с.129).

У час тяжких іспитів, що випали на долю українського народу Іван Огієнко звертається до образу **Скорбної Божої Матері**, який став символом невимовного страждання, довготерпеливості й любові. Саме такий образ був найбільш співзвучним з історією України, описаною у творах митця: **Пречистая Діво, Ти Скорбная Мати, / Почуй наші слізни благання: / Зацни в недолі для всіх нас одна ти. / Спиши всенародні ридання!** (Огієнко І. «Недоспівана пісня», с.301); *Давно-давно, в часи ще они / Ходила Скорбна по землі, / Їй до Неї зносили всі стони / Зо всіх сторін старі й малі* (Огієнко І. «За волю!», с.26).

Спостерігаємо також уживання в аналізованих творах Івана Огієнка лексем **Ангел, Архангел, Апостол, Пророк**: *Їй Апостол вийшов вверх високо, / Їй зорить любовно на довілля: / Кругом, де тільки гляне око, / Все повно радості й весілля!* (Огієнко І. «Наша Церква – Первозданна», с. 199); *Тож наша Церква – Первозданна, / Зоря Апостольська всяєсна, – / Їй хоч Україна безталанна, / Та в світі вічно буде красна!* (Огієнко І. «Наша Церква – Первозданна», с.203).

Лексема **Архангел** репрезентує персонажів у художніх творах митця, наприклад, у містерії «Рідна мова»:

Архангел Михайл:

Хто забуває рідну мову,

Той серцем ранить свій народ:

Руйнує всю його будову,

Дорогу стелить до незгод.

Лексема **Пророк** узагальнено позначає Божого слугу, носія Божої істини, Божого Слова. Але у художньому доробку Іларіона вона набуває певної десакарлізації. Пророк стає не просто посланцем Божим, носієм його слова, а втіленням народного ідеалу визволителя: *Тобі терниста путь-дорога, / Пророче вірний, всенародний. / Та все ж веде вона до Бога, / Та все ж ти чуєш Глас Господній!* (Огієнко І. «На Голготі», с.303); *Нема пророка в краї ріднім, / Нема йому в своїх пошани – / В спокої тихім та погіднім / Собі він частки не дістає* (Огієнко І. «На Голготі», с.323).

Поет вживає також цю лексему як епітет, для підкреслення сакральності словосполучення: *Про нас пророче це віщання, / Слова Апостольські свідомі: / Господня Ласка спозарання / Гніздо встелила в нашім домі!* (Огієнко І. «Наша Церква – Первозданна», с.203); *Богдан, бувало, довгі ночі / На крилах мрій орлом літає. / І передбачення пророчі / У запашні вінки сплітає.* (Огієнко І. «Недоспівана пісня», с. 416); *В царя засяли заздри очі, – / Він стане скоро й цар Варшави: / «Розумні це думки, пророчі, / Москову ведуть до сили й слави»* (Огієнко І. «Недоспівана пісня», с.422).

Лексема **Ангел** у поетичних творах митця набуває форми **Ангол**: *І чув у сні він Пісню млосну, / Співали ніби Анголи, / Їй душа йому раділа зо сну, / А в серці рожі зацвіли* (Огієнко І. «Поруйнований рай», с. 131); *Сидить Борина скам'янілий, / А Казка крильми йому має, / І Ангол Божий сніжно-білий / Давно минуле відкриває* (Огієнко І. «На Голготі», с.320). Пояснення такого фонетичного оформлення лексеми знаходимо в «Українському стилістичному словнику» (1924), який уклав

Іван Огієнко: «Анго'л, а'нгола або я'нгол, я'нгола, – це загальноновживані на В.У. [Великій Україні – Л. Н.] форми... в Г. [Галичині – Л. Н.] ще й ангіль» [10, с.16].

Окрему групу лексики у творах Огієнка становить сакральньо-хтонічна (слова на позначення різних демонологічних персонажів). Вона представлена лексемами **біс, диявол, Люцифер (Люципер):** *І в Неділю Святу над раном/ Текли слезами гарячі Христові./ В світі Божім диявол ще паном./ Зло з насильством танцюють у змові* (Огієнко І. «За волно!», с.28); *Ще сонце не встало з постелі./ А лях покотив на Триліси, – / Козаки відважні й веселі./ «Не візьмете дешиєво, біси»* (Огієнко І. «Недоспівана пісня», с.381); *Потоцький піниться від люті, – / Уже Хмельницький був в матні./ Були б ці зрадники закуті./ Або в Люципера на дні!* (Огієнко. І. «Недоспівана пісня», с.385). Однак, вона не так поширена як теоніми, що мають позитивну конотацію. Основна мета уживання сакральньо-хтонічної лексики, на нашу думку, – протиставити Добро Злу; Добро в Огієнка закономірно перемагає Зло.

Ідею служіння народові й любові до України у художніх творах Івана Огієнка мистецьки поєднано з релігійними ідеями, у яких звучить віра в заступництво Бога, Богородиці, у щасливу долю українського народу й України. Світоглядна позиція автора-особи духовної, передбачає сакралізацію слова, що відбито в системі образних засобів. Сакральна лексика, зокрема християнські теоніми, у художньому мовленні Івана Огієнка стають стилістичними домінантами тексту, засобом втілення авторської концепції сприйняття та відображення світу.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / укл. і голов. ред. Т.В. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.
2. Вільчинська Т.П. Розвиток концептосфери сакрального в українській поетичній мові XVII-XX ст. : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Т.П. Вільчинська. – К., 2009. – 38 с.
3. Горбик С. Холмська чудотворна ікона Божої Матері [Електронний ресурс] / прот. Сергій Горбик. – Режим доступу: <http://kyiv-pravosl.info/2013/09/21/holmska-chudotvorna-ikona-bozhoji-materi/>
4. Костів К. Словник-довідник біблійних осіб, племен і народів / Костянтин Костів. – К. : Україна, 1995. – 426 с.
5. Мацьків П.В. Концептосфера БОГ в українському мовному просторі / П.В. Мацьків. – К. ; Дрогобич : Коло, 2006. – 323 с.
6. Митрополит Михаїл. Поширений катехізис Православної Церкви Христової / Митрополит Михаїл. – Кенсінгтон ; К. : Воскресіння, 1992. – 176 с. – Режим доступу: <http://hram.in.ua/biblioteka/osnovy-viry/47-book47>.
7. Мозолок О.М. Сакральна лексика в контексті духовної спадщини Івана Огієнка / О.М. Мозолок // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта : наук. зб. : серія історична та філологічна / [ред. колегія : О.М. Завальнюк, Є.І. Сохацька (відп. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011. – Вип. 8. – С. 188-192.
8. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Наш бій за державність : частина 1 / І. Огієнко (Митрополит Іларіон). – Вінніпег, 1962. – 224 с.
9. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Наш бій за державність : частина 2 / І. Огієнко (Митрополит Іларіон). – Вінніпег, 1966. – 144 с.
10. Огієнко І. Український стилістичний словник : підручна книжка для вивчення української літературної мови / І. Огієнко. – Львів : Друкарня Наукового товариства ім. Шевченка, 1924. – 496 с.

The symbolic content of Christian theonyms in poetry, poems and dramas of Ivan Ohienko is analyzed in the article. They are basis of creating images in the author's fiction. Determined that synonymous rows of Christian theonyms God and the Mother of God are

the most frequently used stylistic means. The factual material illustrates functions of theonyms with different symbolic meaning, indicating the author's knowledge, his skill, spirituality and patriotism. He believes that God will protect Ukraine and Ukrainians. Sacral lexicon, including Christian theonyms, becomes dominant stylistic means of the author's conception of perception and reflection of the world in the fiction by Ivan Ohienko.

Key words: lexeme, sacral lexicon, nomen, synonymous row, symbolic meaning, Christian theonym.

Отримано: 15.02.2017 р.

УДК 821.111+821.161.2].091

О. М. Литвинюк

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН ТА «ПАТРІАРХ» В. ГОЛДІНГ У СВОЇХ РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКИХ ПОГЛЯДАХ

Диалог культур спричинив явище мультикультуралізму. Аналіз своєрідності функціонування євангельського матеріалу у творчому доробку І. Огієнка та В. Голдінга показує, що рецепція національними культурами здійснюється із урахуванням домінуючих аспектів світового літературного процесу. Визначальними моментами переосмислення біблійних персонажів стала принципова драматизація формально однозначних структур, активна психологізація загальновідомих схем. У процесі літературної еволюції легендарно-міфологічний традиційний матеріал проявляє себе як традиція та активно запозичує продуктивні елементи нової реальності з її складною системою узгоджень та протиріч.

Ключові слова: аксіологічний, онтологічний, авторська інтерпретація, компаративний, традиційний матеріал.

Зацікавлення міфами та легендами сприяло появі оригінальної літературознавчої методології як в Україні так і за кордоном. Критичні праці літературознавців демонструють відхід від узагальнюючих масштабних студій і натомість утверджують конкретику індивідуального підходу. Перші спроби міфокритики були знайти міфологічний підтекст твору і основна мета пошуків передбачала пошук класичного міфологічного сюжету, що, можливо, покладений в основу твору. Зрештою міфокритики прийшли до дослідження індивідуальної манери міфотворення кожного письменника окремо у контексті літературної епохи. Автор художнього твору перетворився з напівспостерігача-напівінтерпретатора міфів у оригінальну творчу особистість з індивідуалізованим світобаченням, спроможну творити власну міфологію.

Такі тенденції літературознавчої науки та розвиток порівняльного літературознавства створили перспективу відкриття нових аспектів творчості всесвітньо-відомих авторів, їх міфологічне прочитання. Літературна спадщина митців слугує багатим ілюстративним матеріалом для виявлення, дослідження та узагальнення особливостей функціонування традиційного сюжетно-образного матеріалу та відображення суттєвих тенденцій світового літературного процесу. Зазначене вище твердження уможливило розглядати в одній площині письменників, які б, здавалося, не мають ніякого відношення один до одного у літературознавчому аспекті. Ми виходимо за рамки конкретної національної літератури та оперуємо поняттям єдиний літературний простір. Тому метою цього дослідження є спроба співстави-